

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 30. mars 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Wilhelm Matheson
dommer Kristin Normann
dommer Borgar Høgetveit Berg
dommer Kine Steinsvik

HR-2022-666-A, (sak nr. 21-155063STR-HRET)
Anke over Gulating lagmannsretts dom 27. august 2021

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Påtalemyndigheten

(førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Normann:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder domfellelse for felling av fjellrev og reiser spørsmål om handlingen var grovt uaktsom, slik at forholdet faller inn under straffeloven § 240 annet ledd bokstav a. Den reiser også spørsmål om utmåling av straffen.
- (3) Ved statsadvokatene i Rogalands beslutning 6. oktober 2020, rettet 19. august 2021, ble A satt under tiltale for overtredelse av:

«Straffeloven § 240 annet ledd bokstav a

for forsettlig eller grovt uaktsomt å ha minsket en naturlig bestand av fredede organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse

Grunnlag:

Mandag 18. mars 2019 i Lund skjøt han en fjellrev (*Vulpes Lagopus*), som han hadde fanget i en fangstbås. Fellingen var ikke i henhold til lov eller vedtak i medhold av lov.

Subsidiært: Naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. annet ledd, jf. § 15 første ledd

for å ha jaktet på viltlevende dyr uten hjemmel i lov eller vedtak med hjemmel i lov

Grunnlag:

Mandag 18. mars 2019 i Lund skjøt han en fjellrev (*Vulpes Lagopus*), som han hadde fanget i en fangstbås, uten at han hadde tillatelse til dette.»

- (4) Dalane tingrett avsa 16. februar 2021 dom der A ble dømt for overtredelse av straffeloven § 240 annet ledd til fengsel i 90 dager. Tingretten kom til at han ved sin forklaring hadde vist at han handlet grovt uaktsomt. A ble også fradømt retten til å utøve jakt og fangst med en tapsperiode på tre år. Han ble videre dømt til å tåle inndragning av fjellreven og en salongrifle til staten, og til å betale saksomkostninger til det offentlige med 2000 kroner.
- (5) A anket tingrettens dom til lagmannsretten.
- (6) Gulating lagmannsrett avsa dom 27. august 2021. Dommen er avsagt under dissens. Et flertall på fem dommere kom til at As opptreden var grovt uaktsom, jf. straffeloven § 23 annet ledd, og at han dermed skulle dømmes for overtredelse av straffeloven § 240. Et mindretall på to meddommere mente at uaktsomheten ikke var grov, men at han skulle domfelles for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd. Lagmannsrettens dom har slik domsslutning:

«1. A, født 00.00.1981, dømmes for overtredelse av straffeloven § 240 annet ledd til fengsel i 90 – nitti – dager.

2. A, født 00.00.1981, dømmes til tap av retten til jakt og fangst i en periode på 3 – tre – år, regnet fra rettskraftig dom, jf. straffeloven § 56, jf. § 58.
 3. A, født 00.00.1981, dømmes til å tåle inndragning av fjellrev og salongrifle til staten jf. straffeloven § 69 jf. § 75.
 4. Sakskostnader for lagmannsretten idømmes ikke.
 5. A, født 00.00.1981, dømmes til å betale sakskostnader for tingretten med 2.000 – totusen – kroner.»
- (7) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen og subsidiært straffutmålingen, samt inndragning av salongriflen og rettighetstapet. Det gjøres gjeldende at terskelen for grov uaktsomhet ikke er overtrådt, og at A skulle ha vært dømt etter naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15. Den utmålte straff er derfor for høy. Subsidiært anføres at straffen for overtredelse av straffeloven § 240 er for høy.
- (8) Påtalemyndigheten gjør gjeldende at anken skal forkastes.

Mitt syn på saken

Saksforholdet

- (9) A har erkjent de faktiske forholdene. Han har forklart at han høsten 2018 satte opp en fangstbås som var plassert på hans søskenbarns eiendom, og at den sto slik at han kunne se den fra sin eiendom. Om formiddagen den 18. mars 2019 i 10 – 11 tiden oppdaget han at luken i fangstboksen hadde lukket seg, slik den gjør når et dyr går inn i båsen. Han tok derfor med seg en salongrifle og hunden sin og gikk bort til båsen. Været var regntungt, og det var halvmørkt.
- (10) A tilbrakte 20 til 30 minutter ved fangstbåsen, slik at hunden skulle lære å gjenkjenne lukten av levende rev. Han avlivet deretter reven med ett skudd mens den lå i fangstbåsen og tok den med seg hjem. Deretter tok han et bilde av reven som han la ut på en Facebook-gruppe kalt «Revejakt».
- (11) Han har forklart at han var overbevist om at reven, som hadde hvit pels, var en albinorødrev. Både tingretten og lagmannsretten har lagt til grunn at A faktisk trodde dette, fordi han var klar over at fjellreven er rødlistet, men likevel la ut bildet på Facebook.
- (12) Statens naturoppsyn tok 21. mars 2019 beslag i fjellreven, og den ble levert til Norsk institutt for naturforskning for DNA-analyse. Resultatet av analysen datert 12. april 2019 var at «den innleverte reven er en vill fjellrev med opphav i den skandinaviske fjellrevbestanden». Statens naturoppsyn innleverte 3. mai 2019 anmeldelse for overtredelse av naturmangfoldloven.

Straffeloven § 240 annet ledd bokstav a – de objektive vilkårene

- (13) Straffeloven § 240 annet ledd bokstav a rammer den som forsettlig eller grovt uaktsomt «minsker en naturlig bestand av fredede organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse». Bestemmelsen viderefører straffeloven 1902 § 152 b og har samme

gjerningsinnhold, jf. NOU: 4 kapittel 9.11.2 og Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) kapittel 16.4. Det er ikke bestridt at de objektive vilkårene her er oppfylt.

- (14) DNA analysen viste at reven var en vill fjellrev med opphav i den skandinaviske fjellrevbestanden. Det er på det rene at fjellreven er en «naturlig bestand», jf. Ot.prp. nr. 92 (1992–1993) side 20. Fjellreven ble «fredet» i Norge i 1930. Arten har en særlig rettslig beskyttelse ved at den har status som prioritert art, jf. forskrift 2015-01-23-60 § 1. Enhver form for «uttak, skade eller ødeleggelse av fjellrev er forbudt», jf. forskriften § 3.
- (15) I hvilken grad bestanden er utrydningstruet, beror på den til enhver tid faglige vurdering. Listen over truede arter av planter og dyr i Norge, «rødlisten», er utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning og skal som utgangspunkt legges til grunn, jf. Ot.prp. nr. 92 (1992–1993) side 20 og HR-2016-1857-A avsnitt 24. På handlingstidpunktet var fjellrev kategorisert som «kritisk truet» på Norsk rødliste for arter 2015.
- (16) Er bestanden fåtallig, kan det å fjerne ett eneste individ innebære at vilkåret om at bestanden anses for å «minske», er oppfylt, jf. Ot.prp. nr. 92 (1992–1993) side 19. Forarbeidsuttalelsene er fulgt opp i HR-2016-1857-A, jf. avsnitt 29, 30 og 35, hvor Høyesterett kom til at de tiltalte jakt på tre ulver utgjorde forsøk på å minske bestanden.
- (17) Ifølge Nina Eide ved Norsk institutt for naturforskning, som forklarte seg og fremla en rapport for lagmannsretten, består den norske fjellrevbestanden av cirka 300 individer, hvorav 174 fjellrev er reproduserende. Hun forklarte at fjellreven er mer utrydningstruet enn ulven, selv om den norske ulvebestanden er mindre. Dette skyldes at det er større ulvebestander i Sverige og Finland, at den norske ulven emigrerer til disse landene og at ulv kommer inn igjen til Norge. Fjellrevbestanden har ikke fordel med en stor bestand i nabolandet og er mer spredd enn ulvebestanden. Lagmannsretten har ut fra dette korrekt lagt til grunn at bestanden er så lav at felling av én fjellrev oppfyller vilkåret om å «minske» bestanden.

Straffeloven § 240 annet ledd bokstav a – det subjektive vilkåret

- (18) Straffeloven § 240 annet ledd omfatter både forsettlig og grov uaktsom handlemåte. Lagmannsretten fant ikke grunnlag for å dømme A for forsettlig overtredelse. Spørsmålet for Høyesterett er om han handlet grovt uaktsomt da han skjøt fjellreven.
- (19) Det fremgår av straffeloven § 23 første ledd at «[d]en som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom». Uaktsomheten er grov «dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse», jf. annet ledd. Bestemmelsen viderefører i det vesentlige Høyesteretts definisjon av grov uaktsomhet i Rt-1970-1235, men det skal i dag noe mindre til for at kravet er oppfylt, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 2 og HR-2010-2058-A avsnitt 17 og 18.
- (20) Utgangspunktet for aktsomhetsvurderingen på området denne saken gjelder, er det grunnleggende kravet om at en jeger må være i stand til å identifisere det viltet han ønsker å felle. Jegeren må blant annet kunne fastslå at viltet er av rett art. Tilstrekkelig lys er en forutsetning for å kunne oppfylle dette, jf. Prop. 161 L (2012–2013) side 6.

- (21) Utryddelsen av arter ansees i dag som en av de viktigste og største miljøtruslene verden står overfor, jf. motivene til fjellrevforskriften, PRE-2015-01-23-60 side 1. Fjellreven er som nevnt en utrydningstruet art, og for å beskytte den er det iverksatt omfattende forvaltningstiltak blant annet i form av avl og utsetting av valper, støtteforing og uttak av rødvrev. I Handlingsplan for fjellrev 2017–2021 er kostnaden ved tiltakene stipulert til cirka 50 millioner kroner i løpet av fem år. Aktor har opplyst at handlingsplanen skal videreføres. Nina Eide ved Norsk institutt for naturforskning forklarte for lagmannsretten at fjellreven er det eneste pattedyret i Norge som er gjenstand for slike omfattende tiltak for å redde arten. Dette understreker hvor viktig det er at jegere som skal skyte dyr som kan forveksles med fjellrev, forsikrer seg om at det ikke er en fjellrev som felles.
- (22) A var som nevnt overbevist om at han hadde skutt en albinorødvrev. Han forklarte at han hadde hørt av andre at det var observert albinorødvrev i bygda. Vurderingen hans var basert på at reven med unntak av fargen, var helt lik den rødreven han hadde skutt tidligere på vinteren, og at ørene var lik ørene på andre rødrever. A fant ikke grunn til å foreta ytterligere undersøkelser før han skjøt, fordi han var overbevist om at det ikke fantes fjellrev så langt syd i landet og tenkte ikke over at det kunne være en fjellrev.
- (23) As forsvarer har pekt på at det ikke tidligere er dokumentert fjellrev i Rogaland og har blant annet vist til at den nærmeste observasjonen av fjellrev i 2015 var i Bykleheiane i Agder fylke 105 kilometer unna. Videre fremgår det av Eide, N.E., Andersen, R., Elmhagen, B., Linnell, J., Sandal, T., Dalén, L., Angerbjörn, A., Hellström, P. & Landa, A. 2005. En veileder til overvåking av fjellrevbestanden, tolkning av spor og sportegn, skille mellom fjellrev, rødvrev og rømt oppdrettsrev NINA Temahefte 29. 28pp (norsk versjon) at fjellreven finnes «over hele den arktiske tundraen».
- (24) Jeg legger etter dette til grunn at det er uvanlig med fjellrev så langt syd i landet, men er kommet til at dette ikke får betydning. Utgangspunktet er at alt vilt er fredet, og at jakt bare er tillatt når det følger av lov, jf. naturmangfoldloven § 15. Som jeg allerede har redegjort for, er det et helt grunnleggende vilkår at jegerne må kunne identifisere de artene de jakter på. Dersom jegeren ikke kan identifisere dyret, skal han avstå fra å felle det. A pliktet derfor å ha et forsvarlig grunnlag for å vurdere hvilken art han sto overfor før han bestemte seg for å skyte. Han visste at fjellreven er fredet og rødlistet.
- (25) Det var halvmørkt da A observerte dyret. Han så at reven var liten og hvit, men baserte sin vurdering på at den med unntak av fargen, var helt lik en rødvrevvalp han hadde skutt tidligere, og at ørene var lik ørene på vanlige rever. A trodde det var en albinorødvrev, men han så verken fargen på øynene eller snuten på reven. Jeg viser i denne sammenhengen til at rødreven generelt er betraktelig større enn fjellreven, og at ett av de mest markante skiller mellom fjellrev og rødvrev er hodets profil. Rødreven har, ifølge det nevnte temaheftet, et mer langstrakt og spisst hode med vesentlig større og spissere ører enn fjellreven. A burde på denne bakgrunn foretatt nærmere undersøkelser for å bringe på det rene om det kunne være en fjellrev.
- (26) Jeg vektlegger også at A hadde flere handlingsalternativer. Fjellreven befant seg i en fangstbås, han oppholdt seg ved denne i 20 til 30 minutter før han skjøt, og han hadde god tid og anledning til å undersøke reven nærmere. Fangstbåsen var plassert nær hjemmet hans, og han kunne ha gått hjem for å hente en lykt til å undersøke dyret nærmere. Han hadde også tid til å ta kontakt med mer erfarne jegere, eller han kunne sluppet reven fri.

- (27) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at A er sterkt å bebreide for sin beslutning om å skyte reven. Både revens farge og størrelse var uvanlig, og det forelå en risiko for å felle en kritisk truet art. Handlingen oppfyller kravet til grov uaktsomhet i straffeloven § 23 annet ledd.
- (28) De objektive og subjektive vilkårene for domfellelse etter straffeloven § 240 annet ledd bokstav a er etter dette oppfylt.

Straffutmålingen

- (29) Strafferammen for overtredelse av straffeloven § 240 annet ledd er fengsel i seks år. Dette er en videreføring av strafferammen i straffeloven 1902 § 152 b annet ledd, og det var ikke tilsiktet noen endringer i straffenivået. Den øvre delen av strafferammen retter seg fortrinnsvis mot de forsettlige overtredelsene. Grov uaktsomhet skal straffes mildere, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 417–418. Loven gir ikke adgang til å fastsette bøtestraff.
- (30) Som nevnt viderefører straffeloven § 240 straffeloven 1902 § 152 b, som kom inn i loven i 1993. Formålet var å fange opp de alvorligste tilfellene av miljøkriminalitet og legge til rette for «en vesentlig straffeskjerpelse for slike forbrytelser», jf. Ot.prp. nr. 92 (1992–1993) side 3. Det fremgår i proposisjonen på side 7 at lovgivers ønske var å signalisere at denne formen for kriminalitet anses som alvorlig. Jeg nevner videre at betydningen av å beskytte miljøet også gjenspeiles i Grunnloven § 112. Bestemmelsen slår fast at alle har rett til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Høyesteretts straffutmålingspraksis fra de senere årene viser en skjerpet holdning til miljøkriminalitet, jf. for eksempel HR-2020-1353-A avsnitt 50 – 53 med videre henvisninger til avgjørelser om brudd på ulike miljølover.
- (31) I saker om miljøkriminalitet må det av allmennpreventive grunner generelt reageres strengt, jf. Rt-2011-10 avsnitt 17 og 19. Saken gjaldt terrenginngrep i strandsonen og brudd på plan- og bygningsloven. I vår sak har det særlig betydning at utryddelsen av arter som nevnt er en av de største miljøtruslene som vi i dag står overfor. I Norge har en rekke arter gått sterkt tilbake i løpet av de siste 50 årene og står i fare for å bli utryddet.
- (32) Det foreligger ingen avgjørelse fra Høyesterett som er direkte sammenlignbar med vår sak.
- (33) I Rt-2005-76 avsnitt 32 slo Høyesterett fast at ved jakt på de totalfredete rovdypene ulv, bjørn og jerv, er utgangspunktet straff i form av ubetinget fengsel. Det samme må gjelde andre utrydningstruede arter. Saken gjaldt forsettlig og ulovlig felling av jerv, og straffen ble fastsatt til fengsel i 21 dager.
- (34) HR-2016-1857-A gjaldt forsøk på ulovlig felling av tre ulver. I avsnitt 51 er det uttalt at utgangspunktet må være ubetinget fengselsstraff av en viss lengde. Det dreide seg også der om forsettlige overtredelser. Dommen gjaldt fire personer, og straffen ble fastsatt til fengsel i mellom 120 dager og ett år.
- (35) Jeg viser også til at det for en av de domfelte ble gitt et påslag på tre måneder for uaktsom overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første og annet ledd, jf. § 15, samt overtredelser

av våpenlovgivningen, jf. avsnitt 55–56. Overtredelsen av naturmangfoldloven ble ansett å veie klart tyngst.

- (36) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at ubetinget fengsel i 90 dager er et passende utgangspunkt. Jeg kan ikke se at As erkjennelse av de faktiske forholdene, slik denne saken ligger an, kan tillegges vekt i formildende retning. Erkjennelsen har ikke hatt noen særlig prosessøkonomisk betydning.
- (37) At saken er blitt unødig gammel, må imidlertid føre til en ikke uvesentlig reduksjon av straffens lengde, jf. HR-2016-225-S. I saken her er det på samme måte som i storkammeravgjørelsen fra 2016, gått cirka tre år fra handlingstidspunktet til dom i Høyesterett, og det foreligger som i den, en lengre periode med liten eller ingen aktivitet hos politi og påtalemyndighet.
- (38) Resultatet fra obduksjonen av fjellreven forelå 16. juli 2019, og det foreligger ikke opplysninger om hva som ble gjort etter dette frem til A ble avhørt siste gang i august 2020. Saken var ferdig etterforsket i september samme år, og tiltale ble tatt ut 6. oktober.
- (39) Ved straffutmålingen må det også tas i betraktning at A skal ilegges rettighetstap, jf. straffeloven § 56 første ledd. I rettspraksis er det en rekke eksempler på at rettighetstap har fått betydning for straffen, jf. Magnus Matningsdal, Straffeloven, Alminnelige bestemmelser, kommentar utgave, merknader til straffeloven § 56 femte ledd.
- (40) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at straffen bør settes til fengsel i 60 dager.

Rettighetstap

- (41) Etter straffeloven § 56 første ledd bokstav b kan den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til en virksomhet eller aktivitet, fratas retten til å drive virksomheten eller aktiviteten, når allmenne hensyn tilsier det.
- (42) A har ved sin handlemåte utvist en holdning som ikke er i samsvar med en jegers grunnleggende plikt til å identifisere dyret før han treffer beslutningen om å skyte, og jeg er enig med lagmannsretten i at han skal idømmes rettighetstap for en periode. Lagmannsretten fastsatte – i samsvar med aktors påstand – tapstiden til tre år. Etter mitt syn må tapstiden reduseres.
- (43) I Rt-2005-76 ble domfelte fratatt retten til å drive jakt og fangst i to år i en sak som gjaldt ulovlig felling av jerv, som er fredet. Høyesterett kom til at det forelå en alvorlig overtredelse av viltloven § 56 første ledd annet punktum, jf. avsnitt 25. I avsnitt 26 heter det videre:

«Allmennpreventive hensyn må veie tungt i denne type saker. For det første er oppdagelsesrisikoen gjennomgående liten. Videre vil gjerningsmennene mene de har aktverdig grunn for handlingen, og dette synet vil ofte ha støtte i lokalsamfunnet. Under slike forhold får reaksjonen i seg selv større betydning.»
- (44) I Rt-2015-636 ble domfelte fratatt retten til å drive jakt og fangst i en periode på ett år i en sak om domfellelse for å ha hjulpet med å skjule ulovlig felt ulv, jf. straffeloven § 132 første ledd.

- (45) I HR-2016-1253-A, som gjaldt felling av rådyr utenfor jakttiden, ble tapstiden satt til fem år, jf. avsnitt 29. Dette nivået ble fulgt opp i HR-2016-1857-A. Høyesterett viser til at det i rettspraksis er lagt til grunn at det ved domfellelse for alvorlig faunakriminalitet som rammes av straffeloven § 152 b andre ledd nr. 1, bare helt unntaksvis kan komme på tale ikke å ilegge rettighetstap for en lengre periode. Tapstiden ble der redusert til tre år under henvisning til at de domfelte uriktig hadde fått informasjon om at de ikke kunne jakte i påvente av rettskraftig dom.
- (46) Alle avgjørelsene jeg har vist til gjelder, i motsetning til vår sak, forsettlig overtredelser. I Rt-2005-76 og HR-2016-1857-A hadde gjerningsmennene vist liten respekt for reglene som er fastsatt for vern av fredete arter, og dommen fra 2016 dreide seg om et planlagt og organisert forsøk på å felle tre ulver, jf. avsnitt 16. Etter mitt syn var forholdene i disse sakene langt mer alvorlige enn i saken her, og allmennpreventive hensyn gjorde seg der gjeldende med enda større styrke. I tillegg legger jeg en viss vekt på at saken som nevnt er blitt gammel.
- (47) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at tapstiden i vår sak passende kan settes til ett år.

Inndragning

- (48) Vilåårene for inndragning av salongriflen er oppfylt, jf. straffeloven § 69 første ledd bokstav c.
- (49) Hva gjelder inndragningen av fjellreven, har aktor vist til at straffeloven § 69 ikke får anvendelse, fordi den ulovlig felte fjellreven tilfaller viltfondet i medhold av viltloven § 48. Dette er jeg enig i.

Konklusjon

- (50) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. I lagmannsrettens domsslutning punkt 1 gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 60 – seksti – dager.
2. I lagmannsrettens domsslutning punkt 2 gjøres den endring at tapstiden settes til 1 – ett – år.
3. I lagmannsrettens domsslutning punkt 3 gjøres den endring at den ulovlig felte fjellreven tilfaller viltfondet, jf. viltloven § 48.

- (51) Dommer **Steinsvik:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (52) Dommar **Høgetveit Berg:** Det same.
- (53) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (54) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (55) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. I lagmannsrettens domsslutning punkt 1 gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 60 – seksti – dager.
2. I lagmannsrettens domsslutning punkt 2 gjøres den endring at tapstiden settes til 1 – ett – år.
3. I lagmannsrettens domsslutning punkt 3 gjøres den endring at den ulovlig felte fjellreven tilfaller viltfondet, jf. viltloven § 48.